

هویت‌گره‌های بیمه اعتبارات صادراتی

پوشش بیمه در مورد بخشی از خطر

بیمه‌گر همچنین می‌تواند دامنه پوشش خطر را با درخواست از خود بیمه‌گذار برای پذیرفتن بخشی از خطر (ریسک)، محدود کند. چنین شیوه‌ای نه تنها ریسک را برای موسسه بیمه‌گر محدود می‌سازد بلکه توجه بیمه‌گذار را در معاملات و نیز تمایل وی را برای کمک به وصول دیون - اگر مشکلاتی در زمینه پرداخت بعداً ایجاد شود - افزایش می‌دهد. وقتی که یک موسسه دولتی بیمه اعتبارات صادراتی همکاری مستقیم صادرکننده‌های را درخواست می‌کند و تنها با درصد کمی از پوشش خطر موافقت می‌کند، آن موسسه معمولاً به بیمه‌گذار (صادرکننده) اجازه نمی‌دهد که خطر (ریسک) خود را به منبع دیگری منتقل سازد (تنها استثناء در موارد مربوط به "تأمین اعتبارات خریدار" است، که بانک‌ها حق دارند ریسک خود را به صادرکننده منتقل سازند).

گذشته از مواردی که بیمه‌گر به دلیل بزرگی ابعاد مالی موضوع بیمه، از پوشش ریسک کلاً امتناع

می‌نماید، با کاهش میزان پوشش بیمه نیز می‌توان ریسک را برای بیمه‌گر کاهش داد. موسسات دولتی بیمه اعتبارات صادراتی گاهی اوقات این طریقه را برای قراردادهای بزرگ ساختمانی یا پروژه‌های مهندسی یا معاملات مشابهی با مبالغ بالا درپیش می‌گیرند. البته چنین روشی ممکن است برای پذیرش خطرات کوچکتر هم به‌کار گرفته شود. مثلاً "وقتی که به‌نظر آید خریدار (در بخش خصوصی) از اعتبار کافی برخوردار نیست.

یک امکان برای بیمه‌گر وجود دارد که در قبول خطر بسیار شخصی ثالثی شریک شود. برای مثال، اگر هزینه پروژه‌ای یکصد میلیون دلار باشد، یک موسسه دولتی بیمه اعتبارات صادراتی ممکن است تصمیم بگیرد که تنها پوشش نیمی از این مقدار را بعهده بگیرد. در این صورت دیگر وظیفه صادرکننده است که شخص ثالثی را برای تقبل باقیمانده خطر (ریسک) پیدا کند. یک راه حل برای این مسئله می‌تواند استفاده از یک سندیکای بانکی باشد.

بعضی اوقات ممکن است مشارکت در خطر بجای مورد بیمه، از نظر دوره زمانی پوشش بیمه باشد. برای مثال در مورد یک پروژه بزرگ صادراتی ممکن است اتحادیه‌ای (کنسرسیومی از بانک‌ها) تمام خطرات را در اولین مرحله از دوره اعتبار مثلاً "بسیار برای چهار سال، تقبل کند و بعد از آن برای چهار سال بعدی، موسسه دولتی بیمه اعتبارات صادراتی، این مسؤلیت را تقبل کند.

بعضی اوقات در مورد تقبل "خطر کشوری"، در شرایطی که

لازم است بیمه‌گذار خود بخشی از خطر را مستقیماً "بعهده گیرد، بیمه‌گر اعتبارات صادراتی حداکثر ۹۰ درصد از میزان خطر (ریسک) را تحت پوشش می‌گیرد. ولی در موقعیتهای خاص ممکن است این میزان کمتر و برای مثال ۷۵ یا ۸۰ درصد باشد. در "خطر تجاری" حتی ممکن است ارقام کمتری هم مورد استفاده قرار گیرد، البته این امر در صورتی است که اطلاعات کافی برای نرخ‌گذاری اعتبارات وجود نداشته باشد یا تضمین پیشنهادی، نامناسب باشد. در غیر این صورت در "خطر یا ریسک تجاری" میزان پوشش بیمه اغلب در سطح ۸۰ یا ۸۵ درصد است.

بیمه "خطر تجاری"

"خطر تجاری" به این مسئله مربوط می‌شود که خریدار خصوصی ممکن است قادر نباشد در موعد مقرر پول خود را پرداخت کند. چنین ریسکی می‌تواند توسط بیمه‌گران اعتبارات (در بخش خصوصی و موسسات دولتی) تحت پوشش قرار گیرد. (برای "خطر سیاسی"، بیمه‌گران بخش خصوصی نقش کم‌اهمیت‌تری را نسبت به موسسات دولتی ایفا می‌کنند). بطور کلی موسسات دولتی بیمه اعتبارات صادراتی بسا موسسات خصوصی برسر معاملات کوچک و متوسط (که دوره اعتبارشان یک یا دو سال است) رقابت می‌کنند. معاملات بزرگ با دوره‌های اعتباری بیش از یک یا دو سال، در صورتی که تضمین ایجاد شده کیفیت بالایی نداشته باشد، معمولاً توسط موسسات دولتی تحت پوشش قرار می‌گیرند.

ارزیابی درجه اعتبار

بیمه‌گران دولتی و خصوصی روش مشابهی را در مورد "خطر تجاری" درپیش می‌گیرند. آنها با دقت، هرگونه اطلاعات قابل دسترسی را در مورد درجه اعتبار خریدار مطالعه می‌کنند و سپس براساس این اطلاعات تصمیمات خود را در مورد حق بیمه و هزینه‌های شرایط خاص در بیمه‌نامه اتخاذ می‌کنند.

وقتی خریدار یک شرکت است، بیمه‌گر می‌باید حداقل در مورد سهام‌داران بزرگ، میزان سرمایه به صورت سهام و حجم معاملات، اطلاعاتی را دارا بوده و به یک برگه از ترازنامه شرکت یا حداقل یک ارزیابی از اینکه چه مقدار از سرمایه شرکت پرداخت شده است دسترسی داشته باشد. این امر به بیمه‌گر اجازه خواهد داد که دیدی از اهداف اصلی شرکت و درجه اعتبار آن به دست آورد.

کسب اطلاعات در مورد خریداران خصوصی امر مشکلتری است. برای ارزیابی درجه اعتبار یک خریدار، بیمه‌گر می‌باید سعی کند که از بهترین اطلاعات اعتباری موجود استفاده نماید. ادارات بزرگ اعتباری اغلب برای این نوع از اطلاعات مورد استفاده قرار می‌گیرند. اداره‌ای که برای این منظور انتخاب می‌شود باید سابقه تهیه اطلاعات قابل اعتماد را داشته باشد. در برخی از کشورها، بدلیل افزایش روزافزون قوانین مربوط به حفظ اطلاعات محرمانه، بدست آوردن جزئیات در مورد وضعیت اعتباری یک فرد، هر روز مشکلتر می‌شود. داشتن گزارشی از یک اداره در کشور خود خریدار (بخصوص در مورد خریدارانی که در بازارهای دوری قرار دارند)،

توصیه می‌شود.

اگر گزارش وضعیت یک شرکت - که توسط اداره اطلاعات اعتباری تهیه شده - کلیه سوابق موردنیاز را فراهم نیاورد، این امر ممکن است توسط یک گزارش بانکی تکمیل شود. البته گزارشهای بانکی معمولاً خیلی کوتاه و فشرده‌اند و نمی‌توانند به تنهایی مبنای ارزیابی درجه اعتبار قرار گیرند.

یک مشکل عمومی که در رابطه با انواع اطلاعات مربوط به درجه‌بندی میزان اعتبار، وجود دارد، هزینه بالای کسب آنهاست بخصوص اگر گزارشهای کاملی در مورد خریداران یا شرکتهای خریدار مورد درخواست، تهیه شود.

اعضاء " اتحادیه بین المللی بیمه اعتبارات " (ICIA) که یک سازمان خصوصی بیمه‌گر است، سیستمی را ایجاد کرده‌اند که تحت آن، در مورد خریداران خصوصی در کشورهای خود، تبادل اطلاعات می‌کنند. آنها همچنین پوشش بیمه‌نامه‌های یکدیگر را بیمه مجدد می‌کنند. " اتحادیه بین المللی بیمه‌گران اعتبار و سرمایه‌گذاری (اتحادیه برن - Berne Union) با دارا بودن حدود ۳۵ عضو از کشورهای سراسر جهان امور زیر را بعهده دارد: تحت پوشش قرارداد " خطر تجاری "، تهیه گزارشهای وضعیت اعتباری موردنیاز برای بیمه مزبور، تعیین حق بیمه‌های کوتاه مدت و غیره. از طریق این اتحادیه، اعضاء می‌توانند یکدیگر را از مشکلات خریداران و موضوعات مربوطه مطلع سازند.

اگر یک بیمه‌گر پی ببرد که اطلاعات تهیه شده توسط صادرکننده یا از طریق تلاشهای شخص خودش کافی و به روز نیست

بهبتر است و ی از تقبل بیمه معامله امتناع ورزد مگر اینکه بتواند وثیقه کافی اخذ نماید. امتناع از تقبل پوشش بیمه به علت عدم کفایت اطلاعات در مورد درجه اعتبار، همیشه کاری آسان نیست. بخصوص اگر گزارشهای اعتباری هیچ نشانه منفی دربر نداشته باشد.

تضمینها

این سؤال که چه ضمانتهایی در ارتباط با یک بیمه نامه - در صورتی که گرفتن تضمین لازم باشد - باید درخواست شود، مسئله پیچیده‌ای است. ممکن است در یک معامله صادراتی کالاهای سرمایه‌ای (با ارزش زیاد) توصیه شود که از خود آنها به عنوان وثیقه استفاده شود. برای مثال، کالاهای صادر شده به رهن گذاشته شوند. البته مشکلات مربوط به مطالبه چنین تضمینی در مراحل بعدی از نظر قانونی و عملی آنقدر زیاد است که در مورد چنین ضمانتی تردید به وجود می‌آورد. معاملات اجاره‌ای ممکن است مبنای قانونی و عملی بهتری برای این کار باشد.

اگر خریدار شرکتی است که جزئی از یک واحد بزرگتر (نظیر یک گروه صنعتی) به شمار می‌رود، اغلب می‌توان توصیه کرد که ضمانتی از شرکت مرکزی گرفته شود. در صورتی که حجم صادرات زیاد و خریدار یک شرکت دولتی باشد، ممکن است یک ضمانت دولتی درخواست شود.

ضمانتهای فردی از سوی سهامداران یا سایر افراد مرتبط با معامله خرید، اغلب به عنوان تضمین پیشنهاد می‌شود. این

تضمین ها ممکن است انتخاب دوم خوبی باشند لکن اغلب با احتیاط
کل معامله را بطور قابل توجهی افزایش نمی دهند. همینطور اگر
مشکلاتی در زمینه پرداخت بروز کند، مشکلات قانونی و عملی توسل
به ضمانت کنندگان در معاملات بین المللی می تواند قابل ملاحظه
باشد.

بیمه کردن در قبال " خطر سیاسی "

یک بیمه گر در مطالب نوشته شده، اسناد، اطلاعات آماری
و نظایر آن، میزان " خطر کشوری " یک مورد خاص را ارزیابی
می کند، ممکن است نشانه هایی از یک تغییر قریب الوقوع سیاسی
وجود داشته باشد که بنوبه خود بر روی امکانات کشور برای
جوابگویی به تعهدات مالی آن اثر بگذارد. تغییرات در وضعیت
اقتصادی و مالی کشور نیز اگر اقدامات چاره سازی به عمل نیاید
ممکن است به معنای مشکلات بیشتر در زمینه پرداختها در آینده
باشد.

تمیز بین وقایع " سیاسی " و " اقتصادی " همواره آسان
نیست. برای مثال دریک جو اقتصادی روبه وخامت، دولت ممکن
است اقداماتی در جهت محدود کردن واردات (مثلا " با وضع عوارض
گمرکی زیاد) انجام دهد. اگرچه این کار ممکن است به عنوان یک
اقدام اقتصادی قلمداد شود ولیکن بیمه گران معمولا " چنین اقداماتی
را به عنوان حوادث " سیاسی " تلقی می کنند. البته اگر این
خطر بوسیله یک برکه بیمه نامه تعهد شده باشد مشخص ساختن تفاوت

بین این دونوع خطر موردی ندارد. زیرا، برخلاف بیمه نامه "خطر تجاری"، وقایع سیاسی و اقتصادی هر دو تحت پوشش بیمه نامه "خطر یا ریسک کشوری" قرار می گیرند.

علائم خطرات سیاسی نوعاً " عبارتند از: رشد تنش های قومی، اجتماعی، فرهنگی، مذهبی یا سیاسی در یک کشور که ممکن است به سرنگونی حکومت یا جنگ داخلی منجر شود. از دیگر نشانه های تغییرات سیاسی محتمل در آینده یک کشور افزایش تشنجات با کشورهای همسایه و یا سایر مسائل مربوط به سیاست خارجی کشور می باشد. تغییرات سیاسی برای یک صادرکننده خارجی که در بازار کشور مربوطه فعالیت تجاری دارد می تواند تاثیرات عمده ای داشته باشد. تغییر حکومت می تواند واکنش هایی جدی در مورد تداوم پروژه های بزرگ یا توانایی کشور برای رعایت حفظ احترام نسبت به تعهدات قبلی خود در مورد پرداخت به صادرکنندگان خارجی در معاملات بزرگ داشته باشد. زیرا دیدگاه های یک دولت جدید در مورد استفاده از کالاهای یا خدمات وارداتی ممکن است مغایر با دیدگاه های دولت فعلی باشد.

یک بیمه گر ممکن است تغییرات سیاسی مشخصی را پیش بینی کند بدون اینکه قادر به پیش گویی زمان وقوع آن باشد. بیمه گر می باید این خطر را در زمان تصمیم گیری در مورد میزان حق بیمه به حساب آورد. البته امتناع از بیمه کردن یک معامله تنها باطر وجود چنین خطری اغلب قابل قبول نیست (وقتی که خطرات اقتصادی مطرح است، لزوماً این مورد صدق نمی کند)، بخصوص اگر تغییرات

اساسی قریب الوقوع نباشد .

چنانکه در بالا توضیح داده شد ، اغلب مشکل می توان پیش بینی کرد که حوادث سیاسی در چه زمانی اتفاق خواهد افتاد و چگونه بروضعیت پرداختها ، اثر خواهد گذاشت ، البته معمولا " آسانتر است (اگرچه ساده هم نیست) که وضعیت اقتصادی و مالی یک کشور را در طول چندسال آینده پیش بینی کرد . این مورد بخصوص برای کشورهایی که با بانک جهانی و صندوق بین المللی پول همکاری دارند صدق می کند . این سازمانهای بین المللی می توانند اطلاعات مفصلی را در مورد عملکرد اقتصادی اعضاء خود تهیه کنند . گزارشهای ادواری آنها مبنای خوبی برای ارزیابی بیمه نامه های اعتبارات صادراتی در اختیار قرار می دهد . این گزارشها ممکن است با گزارشهایی از سوی وزارت خارجه کشور صادرکننده ، یا از سوی بانکهای خصوصی و یا مشاوران تکمیل شود .

در ارزیابی شرایط اقتصادی یک کشور ، می باید عوامل مختلفی مختلف در نظر گرفته شود . غالبا " توجه به موارد زیر مهم تلقی می شوند :

- اندازه اقتصاد یک کشور ؛ ارزش تجارت خارجی برحسب درصدی از

تولید ناخالص ملی

- سطح فعلی و روند اخیر تولید ناخالص ملی سرانه واقعی

- رشد جمعیت

- وضعیت ترازپرداختها - تراز تجاری ، تراز کلی

- نرخ تورم

- تنوع صادرات کشور؛ اگر صادرات برزوی تنها چند کالا متمرکز باشد - روند قیمت‌های جهانی آن کالاها نشان دهنده وضعیت کلی رابطة مبادله کشور است .

- سنگینی دیون آن کشور و وضعیت بازپرداخت بدهیها؛ رابطة بین بهره پرداختی وامها و درآمدهای صادراتی؛ نسبت بدهیها به اصل و فرع پرداختی

- ذخایر ارزی در مقایسه با واردات و دیون؛ توانایی درگرفتن وام از خارج .

- کنترل‌های ارزی؛ نرخ ارز، از جمله این مسئله که آیا بیش از یک نرخ رسمی وجود دارد یا نه؟ و آیا نرخهایی در بازار سیاه برای ارز در جریان است یا نه؟ (که تمامی آنها نشان دهنده این است که اقتصاد آن کشور با مشکل روبروست)؛ میزان فرار سرمایه (عموماً " فرار سرمایه به وضوح یک عامل منفی به حساب می‌آید) .

- سوبسیدهای دولت - تعدد آن ، سلطه سوبسید در بخشهای معین - سابقه کشور در رفع بحرانهای اقتصادی

یکی از نکات اساسی در پیش‌بینی میزان ریسک یا خطر برای یک کشور، البته طول دوره زمانی است که می‌توان برپایه آن یک قضاوت واقع بینانه انجام داد. معمولاً ارزشیابی از وضعیت اقتصادی یک کشور برای چند ماه آینده کار دشواری نیست. بنابراین معاملات کوتاه مدت معمولاً به چنان ارزیابی که در مورد معاملات با دوره اعتباری بلند مدت لازم می‌آید، نیاز ندارد. دلیل دیگر برای اینکه معاملات کوتاه مدت معمولاً خطر زیادی ندارد. این است که برنامه با بازپرداخت بدهیهای کوتاه مدت

بندرت قابل زمانبندی مجدد است .

بطور کلی اغلب می توان یک پیش بینی قابل قبول برای دو تا سه سال آینده در مورد کشورهای بی که اطلاعات نسبتاً " وسیعی در مورد اقتصا دشان در دسترس است ارائه داد . در واقع این خوددلیلی است بر اینکه بیمه گران خصوصی غالباً " مایل به تحت پوشش قرار دادن " خطر کشوری " برای معاملات کوتاه مدت (۲ تا ۳ ساله) هستند . البته با نکها گاهی مایل به تحت پوشش قرار دادن دوره های زمانی بلندمدت تر هم هستند .

پوشش برای دوره های بلندمدت بیش از پنج سال، معمولاً " توسط موسسات بیمه اعتبارات صادراتی در بخش دولتی صورت می گیرد . همچون سایر موارد، در اینجا نیز بیمه گر مسئولیت ارزیابی اطلاعات مربوطه و استنتاج از آن را با توجه به وسعت و نوع پوشش بیمه قابل اجرا بر عهده دارد . چنانکه در بالا توضیح داده شد، موسسات دولتی اغلب مجبور هستند فرض کنند که وضعیت اقتصادی و سیاسی در کشور واردکننده در طول یک دوره اعتباری بلندمدت تغییرات اساسی در جهت و خامت اوضاع نخواهد داشت . از آنجا که ارزیابی بلندمدت با عوامل ناشناخته زیادی سروکار دارد بسیاری از بیمه گران اعتبارات صادراتی، بدلیل امکان وقوع تحولات خلاف انتظار در طول یک دوره بلندمدت حق بیمه های بالاتری را برای دوره های اعتباری بلندمدت نسبت به دوره های کوتاه مدت یا میان مدت مطالبه می کنند . با این همه چنانکه امروزه دیده می شود ، موسسات دولتی کسری بودجه زیادی را بخاطر بحران فعلی بدهیها متحمل شده اند .

مأخذ: International Trade FORUM, "Export Credit Insurance", 2/1988, pp. 8-12.